Oratio funebris de

INVICTISSIMO FERDINANDO I. ROMANORVM IMP. AVGVSTISSIMO.

A

MARTINO BERZEVICÆO
Pannonio conſcripta.

PARISIIS,
Apud Martinum Iuuenem, ſub inſigni D. Chriſtophori è regione gymnaſij Cameracenſium.

CIↃ IↃ LXV.

IOANNIS AVRATI AQVITANI ELEGIA IN OBITUM Inuictissimi FERDINANDI I. Rom. Imp. Augustissimi ad nobilem virum MARTINUM BERZEVICAEUM Pannonium.

QVid me Berzeuicae rogas sine Apolline vatem
In FERDINANDVM carmina pauca tuum?
Multa etiam vellem, quia multis dignus & ille,
Et quicunque potens iusque piumque colit.
Sed dare quae vellem vel multa merentibus vltrò,
Haec ipsi prohibent munera nostra sibi:
Ex bellis dum bella serunt, ex ignibus ignes,
Et turbant turbis otia nostra suis.
Quod non ille tuus cœlesti pectore princeps,
Nec soliti Reges, qui periêre, mei.
Arma sed à patria patrios conuertere in hostes,
Et quisquis patrio non sacra more facit.
Sic decus & vestris & nostris regibus ingens
Creuit: & his rerum est tradita Roma caput.
Cuius ad Ottomanos iam pars bona transiit: & nunc
Altera vix vestro salua labore manet.
Vos nunc Romanis arcetis ab arcibus arcus
Turcarum Hungarij Pannoniiq; viri.
Vos animis quorum, vos quorum viribus olim
Dux FERDINANDVS fretus in arma ruens,
AEmula Vayuodae deuicit signa Ducésque,
Hungariã seruans, quae peritura fuit.
Sed non hac tantum Turcas is reppulit arte:
Maius opus populos pacificare suos.
Semper ciuilis peperit bella extera motus:
Sic creuit nostris Thracia dissidiis.
Graecia sic olim est Turcis oppressa profanis,
Dum flagrat bellis Graecia tota suis.
Sic Oriens cecidit, sic est casurus & olim
Occasus foeda sub iuga Barbariae.
Augur ego, atque vtinam sim nostris irritus augur:
Vltima sed primis conuenienter eunt.
Quòd restamus adhuc, quòd nondum colla catena
Libera seruili vis Solymanna premit,
Concors effecit Germania: dum noua semper
Mens FERDINANDI prouida bella vetat.
Pro quibus, vt meritos pietas sibi ferret honores,
A superis nato missa corona triplex.
Foelix qui genitor sexagenarius ipse,
In summo natum vidit honore suum.
Foelix qui dedit exemplum memorabile cunctis
Regibus, & regum stirpe satis pueris:
Quod non solùm armis patriis à finibus hostes,
Sed magis arcentur pace, deíque metu.

REVERENDISSIMO IN Christo patri, & Domino D. Francisco Forgach de Gymes, Episcopo VVaradinensi, Comiti perpetuo Bihoriensi, Procancellario in Regno Hungariæ, & Consiliario S. Cæsareæ Regiæque maiestatis, &c. Domino ac Mecœnati suo obseruandiss. S. P. D.

ILlustris Austriadum prosapia, Mecœnas venerande, inter nobiliores orbis terrarum Principum familias tanquam Hesperus lucet, in quem ante CCC. annos RVDOLPHVS HABSPVRGENSIS Imperator primus summũ splendorem intulit, & ab eo tẽpore Augustalis dignitas plærunque apud eam remansit. Quod cùm apud me diligentiùs memoria complecti soleo, reliquis tùm id mirabilibus Dei factis adnumerandum censeo. Equidem si nobis ob oculos posuerimus aliorum Principum illustres familias, quæ tam diu dignitatem vnà cum propagatione generis conseruarunt, atque hæc: prȩter huius inclyti Regni Francici Reges, longa seriȩ à VVidekindo Saxone, quem Karolus Magnus ab Ethnicismo ad fidem Christianam conuertit, abnepotéque eius Hugone Capeto descẽdentes, ex quo-

rum prosapia hic Karolus IX. pietatis ac iustitiæ studiosus, vnà cũ duobus fratribus, Principibúsque Borboniis superest, perpaucę inuenietur. Angliæ etenim regum stirps, quæ à Normãniæ ducibus paternam originem duxerat, in Henrico I. extincta est. Andegauẽsis quæ huic successerat in Richardo III. tertia quoque illa, quæ tẽpore Henrici VII. ad regnum accesserat, nostro tempore in Eduardo VI. adolescente desiit. Sic etiam Scotię in Alexãdro III. Brusiorum in Dauide II. Stuardorum in Iacobo V. non ita pridem propagines nomináque perierunt. Castiliæ, in Henrico IIII. Aragoniæ in Ferdinando V. Mutationes quoque suas habuit nobilissimum illud regnum Neapolitanũ, in quo primùm dominata est familia Normãnorum seu Guiscardorum, à qua regnũ ipsum est cõstitutum. Huic successerat familia Sueuica, cui Gallica, quæ etiam aliquot Reges dedit Hungariæ. Postremò Aragonij, quorum iam est hæres Augustissima familia Austriaca, q̃ Neapoli item rerum potitur. Eodem ferè tempore desierunt regnare veteres familiæ in Dania, Suecia, & Noruegia. Ducenti propemodum circumacti sunt anni, ex quo Margareta Valdemari Regis Daniæ filia, quæ Aquino Noruegiæ Regi nupserat, cœpit regnare in Dania & Noruegia, & tandem etiam in Suecia capto, post commissam pugnã, Alberto Megapolensi, quem Sueci sibi præfecerant. In his tribus Regnis successit ei Ericus

Pomera-

Pomeranus, Erico autē Christophorus Bauarus, & Christophoro Christiernus Comes Aldēburgensis, cuius posteritas hoc tēpore regnat in Dania, Noruegia, & Holsatia. Sueci enim à tempore huius Christierni sæpe seiunxerunt se à Danis & Noruegis, ob quam rem aliquoties in magnas calamitates (vt ferè fit) inciderunt: cùm Dani eos ad veterem illam trium Regnorum coniunctionem conarentur reducere. Varia itaque Suecis fortuna dominata est, donec Gustauus pater Erici qui iā regnat, Danos ex Suecia planè eiecit, Regnúmq; variis bellis & seditionibus dilaceratum pristino splendori restituit: aliæque innumerabiles familię (quarum catalogum instituere nō est huius loci) breuissimo temporis spatio extinctæ sunt. Atque ne longè petita exempla intueamur, crebras mutationes familiarum Pānonia nostra pertulit, deleta sancti Stephani Regis stirpe. Habuit enim ea ex familiis Neapolitana, quæ fuit origine Gallica Karolum Siculum. Deinde ex Bauarica, Ottonem: ex Lucelburgēsi, quæ Regno Bohemiæ non admodum diu imperauit, Sigismundum. Ex hac principum nostrorum illustrissima familia Albertum Imp. pòst ex Polonica Lādislaum, deinde Alberti filiū Ladislaum, cui præmatura morte adēpto successit Matthias Coruinus, sua & parentis virtute clarissimus: quamuis generis nobilitate cum aliis nequaquam conferendus, Sæpe tamen præstātes Principes Deus ex humili loco excitat,

cuius rei multa vidētur exempla in historiis cùm aliis, tùm Romanis apud Liuium, qui, Dum nullum (inquit) fastiditur genus, in quo eniteret virtus, creuit Romanū Imperium. Extincto Matthia denuò ad regnum peruenerūt Poloni, quibus hęc nobilissima Austriæ familia successit, cuius Imperio etiamnum paret: Amplissimum etiā Poloniæ regnum deleto perantiquo regū stemmate in nouam gentem Iagellonum translatum est, ex qua Sigismundus Augustus iam vnicus superest. Vnde verissimū esse illud oraculi dictum videmus, αὐτὸς καὶ παῖδες ἐκ παίδων οὐκ ἔτι παῖδες. Sunt enim fatales regnorum periodi, familiarúmq; Principū quasi anniuersarię vicissitudines. Imperia quippe in manu Domini sunt, qui ea ad tempus iis largiri solet, quos ipse dignos iudicauerit. Quamobrem cùm cōplures familias breui tēporis periodo interiisse constet: hanc verò Austriacam beneficio Diuino in Europa adhuc longè latéque regnantem, magis magísque in dies florentem videamus: non sine singulari Dei prouidentia conseruari eam certissimum est. Multos semper aduersarios habuit hæc familia, tùm verò potissimum, cùm crescere & euehi in summam dignitatem inciperet. Nam & RVDOLPHVS Imp. virtute sua ad culmen Imperij euectus, ilico habuit aduersarium Ottocharum Bohemorum regem, cum quo bis conflixit fœlicissimè. Gessit & eius posteritas cum Bauaris vicinis, Pannoniis, Bohemis, & Polonis magna

gna bella: & in his Albertus II. Imp. Hungariæ & Bohemiæ Rex, cõtra Amurathem Turcarum tyrãnum, quem Hungariam depopulantem, expugnatis Sindonia & Thessalonica Græciæ vrbibus, turpiter aufugere compulit. Nec minor fuit in Friderico III. Imp. virtus, Nec in Diuo Maximiliano I. Imp. eius filio, qui paternarũ ditionum hæres, Imperiíque successor, Burgundico, quod à multis ambiebatur, matrimonio ditatus, Burgundiam magnámq; Belgij partem, à Ludouico XI. Franciæ Rege, per vim occupatas, recuperauit, atque collabentes suæ familiæ vires restaurauit, æternúmque & illustre nomen clarissimæ præstantissimæq; suæ virtutis, toti posteritati tradidit. Sed non dissimilẽ in Philippo fatalémque fortunam, seu potiùs Dei Opt. Max. incredibilem erga hanc familiam beneuolentiam cõspeximus. Nam Iohanne Principe Ferdinandi & Isabellæ catholicorũ filio, eiúsque prole posthuma mortuis, Isabella natu maiori sorore, quæ duobus Lusitaniæ Regibus Alphonso & Emanuëli nupserat, ipsiúsq; sobole vita defunctis, soli Iohannę, & Philippo Austriaco amplissima totius orbis terrarũ imperia diuinitus reseruata fuisse vidẽtur, prout in diuis KAROLO V. & FERDINANDO I. Impp. & eorũ liberis vidimus, qui vltra Imperatorium splendorem opulentissima etiam Hungariæ & Bohemię Regna ad se perduxerũt. Atque quoniam πανταχόθεν ἦν αὕτη ἡ τιμὴ θαυμαστή· διὸ καὶ φθόνος αὐτῆς ἥψατο.

Karolo

Karolo namque V. à teneris annis ad senectam vsque confligendum erat, simultates inimicorum occultas virtute bellica repressuro. Ferdinandus verò, cuius hîc sanctam memoriam celebrare conati sumus, cùm vix pubertatis annos attigerat, multis maximísque per totam suam vitã periculis & laboribus expositus fuit, vt hac vnica ratione à maiorib⁹ sibi relictas dignitates saluas & incolumes retineret. Ex eo supersunt adhuc nobis MAXIMILIANVS II. continua eius familiæ successione VI. Romanorum Imperator Augustus, ac FERDINANDVS KAROLVSQVE fratres, Archiduces Austrię, &c. quos, vt Deus cõseruare velit, conatúsq; eorũ fortunet, ex animo optarim. Importunis autẽ amicorum precibus, quibus nihil honesta petẽtibus denegare potui, breuiter & tumultuariè inclyti FERDINANDI Cæsaris nostri, fœlicis recordationis, vitæ cursum præterito anno ad XIII. Kalend Octobreis, quo die hîc Parisiis nomine liberalissimísque sumptibus Christianissimi Regis Galliarum iusta præclari Imperatoris nostri honorificentissimè summóque luctu peragebantur, scripto complexus sum, quod tuæ Amplitudini dicaui, non eo nomine, quòd politis auribus tuis hisce satisfieri posse existimarem, cui res gestæ summi atque optimi Imperatoris exactissimè cognitæ sunt: cùm eius maiestati tu à consiliis intimis fueris, sed vt mœroris animi mei monumenta quædam clarissima extarẽt.

Moue-

Mouerunt me quoque cùm aliæ multæ iuſtiſsimæque cauſæ, vt orationem hanc meam exilem & incultam, ſenſus tamen & dolores meos habẽtem, ſub tuæ amplitudinis nomine emitterem: tùm verò illa præcipuè, quòd idem Auguſtiſsimæ memoriæ Cæſar te ꝓpter animi tui pulcherrimas & laudatiſsimas dotes magnifecerit, ſummóque fauore proſequutus fuerit. Huc quoque accedit, quòd me amplitudo tua immenſo beneficiorum cumulo ſibi in perpetuum deuinxerit, quibus ſingulari ſempiternáque memoria, ac pietate ſumma reſpondere totis viribus enitor. Difficillimè autem in hanc arenam deduci me paſſus ſum, doctiſsimorum tamen nobiliſsimorúmque quorundam virorum rogatu, qui hoc à me admodum efflagitarunt, quibúſque pertenue illud ſcriptum in re ſatis ardua vtcunque placuit, motus, has tibi primitias offerre volui. Non enim dubitamus quin & hanc eandem materiam, æterna recordatione digniſsimã multi alij, quibuſcum ego neque ingenio, neque ætate ſum comparandus, cumulatiùs & ornatiùs ſint aliquando tractaturi. Interea verò, Reuerendiſsime Præſul, vt hanc meam qualemcunque lucubrationẽ quam tibi in huiuſce anni (quem tuæ Amplitudini tuíſque optamus fœliciſsimũ) primordiis dicamus, æqui boníque conſulas etiam atque etiam oro. Vale τὴν μουσῶν προστάτα. Lutetiæ Pariſiorum, anno

 ab hu-

ab humano genere seruato CIϽ IϽ LXV. kalendis Ianuarij.

Reuerendissimæ amplitudini tuæ.

Deuinctissimus.

Martinus Berzeuicæus
Pannonius.

AD FERDINANDI I. IMP. Augusti manes ἀποστροφὴ.

Qui laudanda facit, nihil ille encomia curat:
Nam virtus genio se probat ipsa suo.
Nec tu præconis, Cæsar ter maxime, chartis
Qui tua victoris nomina mandet, eges.
Ipse tua clares à stirpe, tuæq; perennes
Virtutis testes Arctôs & Eurus erunt.
Nec tamen, æternis quisquis tua stemmata fastis
Adserit, officio non iuuat ille suo.
Grati animi est patriam grati est celebrare parentes:
Gratius at Reges est celebrare suos.
Quare agè Martinum grati sine pectoris esse:
Vel sine sit placita nobilis ille nota.

Franciscus Thorius Bellio.

ORATIO FVNEBRIS DE INVICTISSIMO FERDINANDO I. ROM. Imp. Augustißimo.

VETVS verbum est, Homo bulla: quo verbo nec breuius, nec sapientius vitæ humanæ conditio describi potuit. Etsi enim egregias & admirabiles humanæ naturæ dotes spectāti videbitur homo ipse pre cæteris animantibus præclara quadam conditione generatus esse à supremo Deo: quinetiam homines ipsos inter se cōparanti, tantò videbitur homo homini præstare, quantò aurum præstat argento: attamen ea mortis seuerißima lege ad extremum in tantam angustiam redigitur, vt experiamur haud obscurè eius conditionem non dißimilem fuisse bullarum, quæ in aquis citius momento interiêre. Atque illa quidem excellentia cùm in summis Monarchis quondam claruit, tùm maximè his proximis temporibus (vt præteream superioris sæculi Principes) in KAROLO V. *ac fratre eius* FERDINANDO I. ὃς τὴν τούτου λόγου ὑπόθεσιν παρέχει, *Diuis Impp. qui æquè Palladis ac Martis studio illustres fuêre. Quippè videmus res omnes à natura genitas suo quodem tempore in pulcherrimo statu esse, tādem tamen perire: ita & illa excellentia in hominibus ad aliquod tempus viget, quo exacto vnà cum ipsis marcescit:*

Disputatũ est & inter priscos Philosophos de causa huius mutationis, præsertim in homine omnium rerum creatarum re præstãtissima. Sed quo longius progressi, tanto maiori caligine offusi sunt, Gigantum more Deo incassum obluctantes. Quare nos simus contenti illa Philosophia diuina, quæ cœlitus patefacta ostendit huius mutationis caussam euidentissimam, culpam nempe primorum parentum, admiremúrque summi architecti potentiam, & paternam erga genus humanum στοργὴν, *qui huiusmodi duo luminaria nostro tempore Christianæ Reip. dederat, iterúmq; nobis ob nostrã fortassè* ἀχαριστίαν *eripuit. Cæterùm, lubens confiteor, etsi præ imbecillitate ingenij huic tantæ rei impar, metuam ne in ipso vestibulo oneris grauitati succumbam. Grauissimum enim onus esse rectè noui illustriss. viris, vt quam viuentes habuêre celebritatem, eandem etiam mortuis oratione pro dignitate tribui posse: tamen hoc qualecunque meum studium inclytæ domui Austricæ, cuius autoritas & maiestas apud omnes valet, deinde dulcissimæ patriæ meæ, quam Diuus Imperator contra motus Barbarorum per* XXXVII. *circiter annos indefesso studio protexit, denique omnibus bonis viris, qui gratum animum potiùs meum, quàm vanam ostentationem æquo iudicio pensabunt, in primis probatum iri confido. Id enim omnino pietas à me, qui vixerim pœnè à pueris in aula ipsius maiestatis requirebat, vt hoc nomine pietatem, & gratæ mentis specimen erga optimum Imperatorem apud omnes testatum relinquerem. Præter materiæ grauitatem versatur in animo summus dolor, ex morte Augusti Imperatoris, quem quo verbo appellem non re-*

perio, tum cùm in Anglia eſſem, quò ex Gallia cupidus viſendi aulā sereniſſimæ Elizabethæ Reginæ omni virtu tum genere illuſtris, traieceram, contractus. Teſtatur & patria mea ſquallida ſuum mœrorem & mœſtitiam dolorum inſignibus, orbata nimirum paterno rectore: vt taceā de ſereniſſimis liberis maieſtatis ipſius: præſertim verò MAXIMILIANO II. *Cæſare Domino meo clementiſſimo, cuius in humeris tanquam Atlantis cuiuſdam patrium onus iure hæreditario totum reſidet. Quid alios Reges & Principes, qui eius pietatem, autoritatem, in gubernando accuratam induſtriam ſuſpiciebant, referam? Nec ſolùm (ἀπείη τῷ λόγῳ φθόνος) Chriſtiana Respub. verùm & homines barbari ἕνεκα ἀρετῆς καὶ ἀνδραγαθίας αὐτοῦ præclarè erga eius Maieſtatem erant affecti. Tota, inquam, Europa nunquam ſatis laudato hoc Imperatore extincto quantam cladem accepit nemo non videt. Sed vt propius ad rem accedamus, Natus erat in Regno Caſtiliæ Modinæ* VI. *Idus Martij, anno Chriſti* CIↃ IↃ III. *patre Philippo Rege Hiſpaniarū, Maximiliani* I. *Cæſaris fœlicis recordationis filio: matre verò Iohanna Ferdinandi & Iſabellæ Aragoniæ & Caſtiliæ Regum filia, vnde perſpicuū eſt paterna origine Auſtriadem, materna Hiſpanū fuiſſe. Poſtquā in pietate boníſq; diſciplinis educatus fuiſſet, adoleſcens ex Hiſpaniis vnà cum fratre Gandauū vrbem amplā, Comitū Flandriæ ſedē antiquam: Karolo* V. *verò ſolū natale petit: vbi præter alias linguas nempe Hiſpanicam atque Italicā, Germanicam, & Gallicam in primis adeò ſibi familiarem fecerat, vt etiam Galli loquentem attoniti admirarentur. In Latina*

autē quàm versatus fuerit, omnes eius maiestati notos testor. Studia Philosophica summo studio amplexus est, nec eius Maiestati quidquam antiquius fuit, quàm sæpius conferre cum doctissimis quibusque viris vbi à publicis curis respirare licuisset. O præclarum Imperatorem cuius aula plurimorum Doctorum virorum frequentia florebat: illi erant eius deliciæ, illorū eruditione se valde oblectabat, præsertim cùm se ex illa curarum mole, vt dixi, subduxisset. Verùm enimuerò & inter prādendum, quod verè erat philosophicum, solitus erat de rebus variis cum admiratione adstantium exquisitè differere, & quidem de natura animalium, quæ vsque adeò pœnitus eius Maiestati erat nota, vt etiam suis medicis clarissimis inter disputandum satis negotij facesseret. Quid de memoria admiranda herclè & pœnè diuina dicam? Rerum gestarum vel antiquissimarū, quas ante multos annos legerat, seriem vbi res poscebat, præcipuè in cōsessibus Principum non sinè laude admirationéque commemorabat. Nec eius Maiestatem latebat cognitio φυσιογνωμονίας. Ex ipso enim aspectu hominis naturam & temperamentum facilè cognorat. μαθήσεως autem cognitio, quæ est Philosophiæ pars, doctissimorum virorum iudicio non postrema, admodum eiusdem Maiestati grata fuit, in qua & frater KAROLVS *& eius Maiestas apprimè excellebant. Simul etiam artis* ἀρχιτεκτονικῆς, *si quis Principum hac ætate, certè* FERDINANDVS *peritissimus fuit, prout eius rei euidentissima documenta extant. Nequaquam autem alienum proposito meo fecero, si id quod ipse vidi cùm essem in comitatu Reuerendissimi Francisci*

Forgach

Forgach de Gymes Antiſtitis Varadinenſis, Conſiliarij ac Procancellarij in Hũgaria eius Maieſtatis, interiecero: Ante biennium iter eius Maieſtas faciebat ex Bohemia per Voitlandiam ditionem illuſtriſsimi Principis Georgij Friderici Marchionis Brandeburgenſis, qui tractus antiquitus Variſcorum eſt dictus, Francofurtum ad conuentum Imperialem: In oppido Blaſſemburgo, cui ab Oriente arx totius Germaniæ munitiſsima in monte non admodum edito, poſita, prominet: loci viſendi cauſa, qui tunc muniebatur, diem vnum Maieſtas ipſius conſtiterat cum Marchione qui id demiſſè petebat, rogatus inuiſit arcem, munitionémque diligẽter perluſtrat, inſuper etiam eius forma ſecundum quam conficienda ea erat, depicta in charta ipſius Maieſtati exhibetur. Qua viſa, ingenioſè vitia quædam animaduertit, quæ ne Architectus quidem Marchionis nedum ipſe deprehendere poterat. Atque, vt vno verbo dicam, omnibus virtutum ornamentis excellentiſsimus Imperator inſtructus erat, quæ in hominem Principem raro, nec niſi diuinitus cadere ſolent. Orbatus patre auóque paterno, ducit in matrimonium anno ætatis ſuæ XVIII. *Sereniſsimã* ANNAM *Reginam, Ludouici Regis Hungariæ ſororem vnicam, cum qua anno Chriſti* CIↃ IↃ XXI. *Lincy, quod eſt oppidum ſuperioris Auſtriæ præcipuum, menſe Maïo nuptias celebrat: quo anno Solymãnus Turcarum Imperator Ludouico Regi Hungariæ Belgradum, aliàs Taurinum dictum, Liburniæ proximum ad Danubij & Saui confluentiam ſitum, vi eripit. Sed quàm citò iuuenem Principem curæ grauiſsimæ Imperij conſequuntur, qui per abſentiã fratris*

conuen-

conuẽtibus sæpius interfuit, ac loco fratris Imperij res administrauit. Primò omnium autem vsus est eius opera Cæsar, Anno seruatoris nostri CIↃ IↃ XXVI. *in Conuentu Spirensi, in quo præter alia negotia etiam decreta fuerant auxilia Ludouico Regi contra hostem infestissimum totius Christianismi. At ô bone Deus nimis serò. Iam enim commisso prælio* IIII. *kalend. Sextil. inter Budam & Quinq; ecclesias ad oppidum Mohach, vnde & bellum Mohachense meæ patriæ funestissimum nomen sumpsit. Rex agẽs annum* XX. *superatur, ac miserrimè in lacuna equo oppressus, interiit. Hanc cladem præcesserat anno Domini* CIↃ CCCC XLI. *pridie Martini ad Varnam, in qua bellicosissimus ac perquàm strenuus Rex Ladislaus acriter pro salute patriæ contra Ammurathem dimicans, occubuit. Duobus itaque maximis vulneribus Hungaricæ gentis omne robur concidit, nec ab eo tempore vires suas integras recuperare potuit subiecta perpetuis armis. Extincto Ludouico, magna pars Regulorum Panoniæ pari suffragio Imperium Ferdinando tum Archiduci Austriæ defert, cùm ob affinitatem illam, quæ ei cum Ludouico Rege intercessit: tùm quòd ex hac familia salutares Hũgaria antea Reges habuisset: postremò quòd etiam memor esset illius contractus, quem Cæsar* MAXIMILIANVS I. *cũ Vladislao Ludouici patre, anno Domini* CIↃ CCCC LXXXXI. *pepigerat, iterúmque* CIↃ IↃ XV. *Viennæ præsente Sigismundo Rege Poloniæ, aliisque Imperij principibus renouauerat: vt alterius deficiente sobole in alterum summa rei deuolueretur. Verùm confestim obtigit eius Maiestati aduersarius Iohan-*

nes de Sapolia, Comes perpetuus Scepusiẽsis ac Transylvaniæ prouinciæ Vayuoda, prĩceps magno ingenio belliq́ue peritus, cuius familia de Regno prius non malè merita erat. Hic ab obitu Regis præcipua loca Regni occupat, ac ab eis qui ipsius erant partium Regali diademate insignitur. Interea tamen Bohemorũ erga se studium, qui eius Maiestati regnum vnà cum corona obtulerant, minimè negligendum Ferdinandus existimauit, à quibus Maiestas ipsius cum ANNA *Regina Pragæ* CIↃ IↃ XXVII. *regno inauguratur, quo anno* MAXIMILIANVS, IIII *Nonas Augusti Viennæ in lucem editus est, cuius nunc optima spe vniuersa propemodum Europa rerum prosperitatẽ & successum præstolatur. In Pannonia autem cùm res ad arma spectarent, aliíque diuersa studia sequerentur, armis ius suum cõtra Iohannẽ persequendum censuit. Vtrinque igitur collatis signis Iohannes vincitur, hic verò belli victor Budã regiam sedem proficiscitur comitia celebraturus: illinc Albã Regiam inaugurationis causa, quę in diem Diuorum Simonis & Iudæ inciderat, anno eodẽ contendit. Iohãnes vt hanc cladẽ quodãmodo. vlcisci posset, cuius in ore illud Vergilianũ fuisse fertur:*

Flectere si nequeam superos Acherõta mouebo,

Ottomannorum sese clientelæ dedit, simúlque per Hieronymum à Lasko Polonum legatum suum auxilia sollicitat non sine Hungariæ exitio, quod passa est anno CIↃ IↃ XXIX. *cùm Turcarum Imperator totis suis viribus ad obsidionem Viennensem per Hungariam iter conficeret: Omnia enim quæcunque ei erant facta obuia, igne & ferro consumebat: quod sine lacrymis commemo-*

rari vix poteſt. Quis igitur dubitat quin optimus Imperator tunc iuuenis grauiſsimis curis ſollicitatus, ſummiſq; periculis, quæ pro incolumitate ſuorum parui faciebat, obiectus fuerit? à quibus ſingulari Dei beneficio ſeruatus eſt, opponentibus ſe fortiter Philippo Palatino, ciuibúſq; Viēnenſibus, inſtante etiā aſperrimo frigore, quod Turcis magnam cladem intulerat, vnde nō ſine magno dedecore infecta re iterum per Pannoniam relicto Iohanne·Budæ quam recens expugnarat, quæ eſt Hungariæ Regum primaria ſedes reuerſi ſunt: hócq; anno FERDINANDVS *ſecundus à* MAXIMILIANO *filius Lincij naſcitur. Spectata Maieſtatis eius induſtria, quā abſente Cæſare ſæpius in Imperij conuentibus probauit (Non enim Cæſari intereſſe licuit, qui tàm Hiſpanicis, quàm Italicis negotiis diſtrahebatur) placuit in primis Cæſari, deinde Electoribus ac ſtatibus, ordinibúſque Imperij, vt pro ſucceſſore Imperatoris agnoſceretur, eiúſque rei cauſa Coloniæ anno Domini* CIↃ IↃ XXXI. *conuentus habitus eſt vbi Rex Romanorum declaratur: Poſt Aquiſgrani more ſolito corona donatur. Deinde controuerſiis omnibus compoſitis & deciſis, quæ intercedebant cum Iohāne Friderico Electore Duce Saxoniæ, Philippo Landtgrauio, & Vlrico Duce Vvirtembergenſi, qui beneficiarius domus Auſtriæ factus eſt, omneis ſuas cogitationes eò dirigit, vt Turcam hoſtem Chriſtianorum infeſtiſsimum intra ſuos fines coërcere poſſet, atque anno ſeruatoris noſtri* CIↃ IↃ XLI. *cum præterito anno Iohannes Vayuoda vitam cum morte commutaſſet, Budam obſidione cingit, vbi Elizabetha eius coniunx cum filiolo Iohanne morabatur, Quæ*

quòd videret se imparem esse tam valido inimico à Turcarum Imperatore auxilium implorat. Is itaque numerosissimo exercitu Budæ appropinquat, sicque conatus optimi Imperatoris impediuit: vrbe occupata, viduáque cum infante Iohanne in Transyluaniam omnibus suis impedimentis ablegata. Cùm hac nō successisset via, alia infestissimum hostem adoriri constituit, misertus nostrorum vicē miserrimam. Impetrato igitur ab Imperio auxilio, denuò expeditionem mouet oppugnaturus Pestum oppidum, in citeriore parte Danubij, è regione Budensis vrbis situm, quo capto facilius Regiam recuperari posse sperabat. Et quidem in hac expeditione militabant præstantissimæ familiæ Germanorum, in his Ioachimus Elector & Albertus Marchiones Brandeburgenses, Mauricius dux Saxoniæ, qui tum optimæ spei iuuenis erat. Verùm & hunc optimum conatum pestilentia, quæ castra nostrorum inuaserat, elusit: quod cum dispendio non solùm ærarij Regij, sed etiam multorū hominū factū est. Hoc infœlici exitu nostrorum Barbarus excitatus, occasioneq́ꝫ rei bene gerendæ oblata, nō multò pòst munitissima propugnacula Hungariæ: Strigonium Archiepiscopalem sedem amplissimā, Quinqꝫecclesias vrbem Episcopalem opulentam, denique Albam Regiam oppidum sepultura & inauguratione Regum Hungariæ nobilissimum, capit. Nō ideo Maiestas eius accusanda est huius status perturbatissimi in Hungaria: quemadmodum multos sine iudicio equidem hac de re disputantes audiui. Quid quæso nō præstitit pro recuperanda Pannonia? An sumptibus maximis, populis, curis pepercit? An non vitam pro salute suorum non inuitus

tus profudisset? Nónne etiam filiũ FERDINANDVM *anno* CIↃ IↃ LVI. *in Hũgariam cũ exercitu Germanorũ & Bohemorum expediuerat, cuius auspiciis ductore exercitus Illustri ac Magnifico Comite Thoma Nadasdæo Palatino Regni Hũgariæ, de cuius præstãtia & meritis in Rẽp. quòd nihil lubet dicere, nihil quidquã dixero: vnà cum insigni arce Babocha, quędã etiã castella alia deditione, alia vi capta fuerũt? Tueor etenim hic innocentiam Palatini excellẽtis herois, qui à Germanicis nõnullis* ὑπασπίσταις *vnà militantibus, successibúsq; ipsius inuidentibus, apud maiestatem ipsius nominis & famæ multo periculo insimulabatur, sed sua maiestas, cui iam antea Palatini antiqua fides integritásque perspecta erãt, pro sua prudẽtia locum calumniæ nullũ reliquerat. Anno Domini* CIↃ IↃ XLVII. *quo bellũ Saxonicũ cum fratre* KAROLO *sustinuit,* ANNA *Regina, mater quĩdecim liberorum maiestatis ipsius coniunx carissima, cùm ante biduum peperisset filiolam Iohannam* VI. *kal. Februar. moritur. Spectatissima fœmina omnes sui temporis in primis pietate, mansuetudine, liberalitate facilè præcelluit. Constat ipsam precationibus aliísque piis meditationibus maximam partem temporis tribuisse, ardentissimè vsque ad extremũ vitæ suæ diem, tàm pro fœlici gubernatione mariti dulcissimi, quàm etiam liberorum patriæque suæ afflictæ salute, ad Deum preces fudisse. Beneficam erga omnes sese exhibuit, multorũ vitam sua deprecatione apud virum suum, etiam qui grauissimè maiestatẽ ipsius offendissent, seruauit. Patrocinabatur omnibus, maximè verò suæ genti Pannonicæ. Liberalissimis insuper sumptibus*

ξενοδόχεια erigi iussit, in quibus pauperes non solùm victu quotidiano, sed etiam medicorum opera, qui ad id saltem sunt destinati, curantur. In liberis educandis fuit solertissima parens, quos in disciplina pietatis aluit: cuius rei exemplar videre est in serenissimis eius filiabus, quæ Oeniponti vitam degunt cum summo pietatis cultu. Hoc eodē anno à reditu ex bello Saxonico cōpescuit Bohemorum quorundam contra eius maiestatem seditiones, quibusdā verò qui per imprudentiam lapsi essent, ignouit. Ac sua quidem clementia qua instinctu quodam naturæ prædita maiestas ipsius erat, etiam apud exteros gratiam sibi conciliauit. Ea enim freti Constantienses, qui paulò antè à Karolo V. Imp. in Comitiis Imperialibus Augustanis proscripti essent, neque salutis viam vllam viderent: Anno Seruatoris nostri CIↃ IↃXLVIII maiestati eius totíque domui Austriadum sese dediderunt. Quid de nostratibus Pannonicis, vbi quidam turbulenti homines contra eius maiestatem arma capere non sunt veriti immemores officij, vt legibus patriæ violatis, salutæ cōmuni labefactata, magistratuum denique autoritate sublata, ἀναρχίαν quandam constituerent? Quāuis autem magistratus interdum publicæ trāquillitatis causa seditiosis vel potius perturbatoribus societatis humanæ (ne in eiusmodi pestes quidquā grauius dicatur) conniuere soleat: tamē Deus κατὰ τὴν ἑαυτοῦ δικαιοσύνην atrocia delicta grauissimis pœnis punit: veluti illos qui ex triginta tyrannis Atheniensibus erant, mirabili consilio vltus est, quorum alij à collegis propinato veneno necati sunt, vt Theramenes, alij etiam similes exitus habuerunt: similiter nostrates dantes pœnam pa-

trati facinoris miserrimè in vinculis perpetuis, & quidem apud hostes, quibus multum fidebant, periêre, nonnulli autem alio modo diuinas pœnas subierunt. Et velut illi plures ciues intra octo menses trucidarunt quàm decennio ab hostibus interfecti fuerant, ita hi procul dubio breuissimo tempore maiores calamitates patriæ intulerunt, quàm ab inimicis etiam longissimo tempore accepisset. Summa autem erat in ipsius maiestate moderatio animi, quæ in homine Principe maximè admiranda est iuncta cum tranquillitate, quas virtutes omnibus fortunæ bonis prætulit, quarum causa sanè etiam de summo iure cessisse non dubium est. Non enim modò est liberale, paululùm nonnunquam de suo iure decedere, sed interdum etiam fructuosum. Plurimũ itẽ mediusfidius momẽti adfert Rebuspublicis magistratuum benignitas, in tota vita ipsorũ æquabilitas, quæ si in eis desunt, Respub. interdum conflictantur ob principum duriores affectus. Et quãtò benigniores sunt, tantò magis magnanimi & fortes viri, ínque rerum administratione præclarissimi censentur. Euertere illud nobilissimum Rom. Imperiũ, cùm aliorũ, tùm Cæsaris ac Pompeij errabũdi affectus, quorũ neuter illa pulcherrima placabilitatis virtute, qua vel in hostes interdũ vtendum est, certare voluit. Hinc ciuium dissensiones ortæ, populi diuersæ factiones natæ, ad extremum tota Respub. collapsa est. Hic noster optimus Imperator, in quo præter placabilitatem, qua nihil laudabilius digniúsque est in magno & præclaro viro, etiam altitudo animi erat, hostium amicus esse solebat, qua ratione eos vt plurimùm ad officium perduxit. Non cessit affectibus subitis atque intem

pestiuis,

pestiuis, quos Palladis studio ita moderabatur, vt perpetuo sui similes & sapientia plenos affectus in eius maiestate cernerentur. Huc accedit verissimum esse sapientissimum illius Comici consilium: longè illum à sua sententia errare, (inquit) qui imperium credat grauius esse, aut stabilius, vi quod fit, quàm illud quòd amicitia adiungitur. Nimis fortaßè delicatis auribus molestus sum hæc cōmemorando, quæ in piißimo Imperatore clarißimè eluxêre. Abstineo me igitur, ne dū hæc ἀκριβῶς ago, iure optimo ab aliis deridear. Non parua quoque beneficia hisce suis virtutibus, si rectè perpenderimus, in Rempub. contulit. Quam Tragicam in Metamorphosin Reip. status peruenisset, nisi maiestas eius Karoli fratris, & Mauricianorū offensos animos placauisset, quilibet cōcere potest. Non latuit ipsius maiestatem quāta sit pestis turbata Respub, quam concitare cuiusuis esse potest, sed in tranquillum restituere solius Dei. Si nihil vnquā aliud præstitisset Reip. de qua alias multis nominibus maiestas eius bene merita est, quàm quod sanatis principum exulceratis animis Imperio pacem donauerit: ob hanc, inquam, vnicam caussam sacrum Romanum Imperium ipsius maiestati, eiusdémq; hæredibus deuinctum esse deberet. Nec dubium est maiestatem eius plus Reipub. Christianæ bonis ac salutaribus consiliis commodasse, quàm eos qui armorum vim libertatis vindicandæ gratia experiri maluerunt posthabito bono consilio. Totum igitur illud tempus quo maiestas ipsius Rempub. gubernauit, ἡγεμονικὸν dici poßit. tùm enim publicus status trāquillus fuit, tùm artes excitatæ ac conseruatæ sunt liberalitate eius maiestatis, quod honoris

ergò

ergò præteriri non debet. In ſuis enim regnis hæreditariis paßim ſcholas eccleſiáſque ſumptuoſißimas extruẽdas curauit, iiſq; amplos redditus attribuit, quibus pij Doctores aluntur: præſertim Oeniponti, qui locus Maximiliano I. *Cæſari auo inſtar deliciarũ fuit. Anno* CIↃ IↃ LV. *in Comitiis Imperialibus Auguſtæ Iohannæ matri ſuæ chariſſimæ in Hiſpaniis mortuæ parẽtalia celebrat: & hic eſt poſtremus conuentus, qui Cæſare Karolo* V. *in Germania commorante indictus fuit. Non multo enim poſtea tempore cõfectus non tàm ætate, quàm grauißimis curis, quas Imperij cauſa pertulerat, cui per* XXXVII. *annos præfuerat, tùm in Hiſpaniam ſe confert, vitam priuatam acturus, vnde legatos ampliſſimos paulò ante mortem in Germaniam miſerat, per quos Imperij adminiſtrationẽ ſe abdicaſſe teſtatus eſt. Eo facto, anno Domini* CIↃ IↃ LVIII. *quo anno* XI. *kalẽd. Octobreis Karolus mortuus eſt, habetur Francofurti ad Moganum celebris conuentus, in quo electores eius maieſtati, vt iam Imperatori fidẽ atque obedientiam ritè præſtant. Erectũ autem erat in foro tabernaculum quoddam ligneum, cui propter eminentiã, gradus erant adiuncti per quos Imperatori aſcendendum eſſet. Die itaque præſtituta locum illum editum periſtromatis tàm aureis, quàm ſericis inſtratũ, Imperator inſignibus Imperialibus ornatus conſcendit, thronóque Imperiali inſidet: tandem ordine Electores agminatim concitatis curſibus prodeunt, comitati equitum maxima turma, ſedemq; Imperatoriam ter circumequitare, ad hæc magno cum clãgore tàm Cæſariani, quàm Electorum tubicines alternatim ſymphoniã edere. Præferebantur etiã ſingulis*

ſua vexilla, in quibus dominiorum ſuorum, officiíque Electoratus inſignia apparebant. Finito clangore tubarum, Electores ex equis deſiliunt, ordinéque Cæſarem adeunt, vbi prouolutis genubus Cæſari ſedenti iuſiurandum præſtiterunt. Cõuentu dimiſſo Imperator Frãcofurto Oenipontem, inde Viennam menſe Nouembri ſecundo flumine Danubio, Anno CIↃ IↃ LIX. *redit, non ſine inſigni gratulatione prouincialium Auſtriæ, qui eius maieſtatem noua dignitate auctam pulcherrimo cum apparatu exceperant, expeditis magno numero peditibus magnificè exornatis, qui obuiàm Imperatori ad Danubij portum vſque proceſſerãt. Non procul aberant ipſi etiã Viẽnenſes, quorum ſumptibus hic triumphalis aduentus Imperatoris fiebat. Ii maieſtatẽ eius equo iam inſidẽtem oratione gratulatoria excipiunt, deinde precantur fœlicem in gubernando ſucceſſum, poſtea Imperator comitatus non ſolùm aulæ ſuæ, aliorúmq; prouincialium, ſed etiam Hungarorũ Baronum turba, qui aliquot ſeptimanis ante aduẽtum ipſius maieſtatis Viennæ opperiebãtur, vrbem gratulabundus, quòd ſuos in officio videret, ingreditur* MAXIMILIANO, *qui interim munere parẽtis fungebatur, ac* KAROLO, *filiis, præequitantibus. Viennæ demùm cũ paulò diutius anno regnorũ ſuorum vicinorum negotia adminiſtraſſet eáque compoſuiſſet, Pragam Bohemiæ metropolim ad conuentũ anno* CIↃ IↃLXI. *cum* KAROLO *filio proficiſcitur,* MAXIMILIANO *Viennæ relicto. Bohemico quoque cõuentu dimiſſo, Imperij curis ſeſe omnino dedere incipit. Cùm enim eius maieſtas tam longum ſpatium adminiſtrationis Imperij iam decurriſſet, partim ſuo, partim*

KAROLI *fratris nomine, neque id absque maximis laboribus, quibus planè cõficiebatur, viderétque ætatem in dies ingrauescere, per quã cõmodè imperio preesse vix amplius posset: merito sanè ac sapiẽter futura ita præuenienda existimauit, ne post mortem eius maiestatis aliqua mutatione Imperiũ cõflictaretur, quæ interdũ periculosissima esse solet: vt ait ille,* πᾶσαι μεταβολαὶ τῶν πολιτειῶν θανατηφόροι. *Quãobrem pacto cum Turcarum Imperatore in octennium fœdere, Bohemos iterũ conuocari iubet, quibus paucis ostendit ac declarat voluntatẽ suam de inaugurando filio* MAXIMILIANO, *quem ante tredecim annos aut circiter in Regẽ sibi elegerãt. Bohemi re in deliberationẽ vocata, vno cõsensu, coniunctísque volũtatibus maiestatis ipsius in hoc Regnũ studium comprobant. Atqui inauguratio Hungarica præcedere debuisset, quemadmodũ maiestas eius deliberauerat, sed impedimentũ attulit huic rei mors optimi Heroïs comitis Thomæ Nadasdæi præcipui dignitate viri, fidelissimíque maiestatis eius in Hungaria proregis, qui mense Iunio in arce Egeruara fatis concesserat magno cum luctu Pannoniæ. Eius illustre nomen tandiu clarebit, dum memoria rerum Pannonicarum manebit. Præstituitur dies in Bohemia coronationis ad* XII. *kalend. Octobreis* CIↃ IↃLXII. MAXIMILIANVS *verò sub id tempus Lincij vnà cum Regina illustrissimísque suis liberis pestis causa, quæ Viennæ mirũ in modum grassabatur, considebat. Appropinquãte igitur die coronationis,* MAXIMILIANVS *cum clarissima sua coniuge, serenissimísque suis filiis, atque illustrissimo præterea principe Alberto Duce vtriusque Bauariæ,*

eiúsque

eiúsque vxore comitatus Pragam venit pulcherrimo cum apparatu, qui in Equitibus Hungaricis valde exquisitus cõspiciebatur. Numerus Equitũ Hungaricorum lectissimorũ (erant enim in eo equitatu præstãtissimæ antiquissimæq; Pannonici Regni familiæ) circiter quadringentorũ fuit, quibus præerat generosus ac magnificus Iohãnes Pethew de Gerse comes Sempronienſis & Comaronienſis Comitatuũ, in eorũdémque Regiis vrbibus summus præfectus, Cõsiliarius, ac in Hungaria cubiculariorum magister S. Cæsareæ Regiæq; maiestatis, &c. multarũ rerum vsu, linguarúmque variarum cognitione illustris. Absolutis Bohemicis rebus, Maiestas Imperatoria Francofurtũ petit cum filio generóque ad ordinũ Imperij conuentum, qui paulò antè coronationẽ Bohemicã ibi indictus erat. Quo cùm venisset in cõsessu Principum, aliorúmque Imperij statuum in primis eis gratias agit, quòd dicto fuerint audientes, támque frequentes cõuenerint. Deinde causas exponit quibus moueatur, vt aliquis successor Imperij talis, tamen qui Illustrissimis Electoribus probabitur, eligeretur: inter alias autem causas, ætatis suæ rationem habendam esse ait, quæ adiutore in administrandis rebus Imperij omnino indigeat. Non dubitare etiam quin toti sit Imperio notissimum, quãta cum sollicitudine, labore, atque animi alacritate vsque adhuc eius curã gesserit: nunc quoque eodem esse animo affectum, & quandiu vires animi & corporis suppetant. Sperare itaque causas sui postulati Electores, vniuersúmque Imperium diligenter expensuros, iustásque iudicaturos, ídque deliberaturos, quod cõmodo Imperij fore videbitur. Proposita hac re Electores,

 inter

inter quos primarium locum obtinet Bohemorum Rex, sæpius in domum Senatoriam urbis conueniunt, & ad postremum re diligenter considerata, neminē alium huic rei magis idoneū reperiri Rege Bohemiæ vno ore omnes confitentur. Quapropter res ad Cæsarem defertur: placuit, diésque inaugurationis indicitur. Antequam publicè suffragia Electorum nunciarētur, MAXIMILIANVS *honesto cum pudore recusare videbatur. Nam etsi (inquiebat) pergrata sibi fuerit Illustrißimorum Electorum de se præclara opinio: tamē se omnino huic prouinciæ imparem esse, & vt hanc iustam excusationem æquo animo accipiāt etiam atque etiā obsecrare. Patris tandem adductus autoritate, Imperiiq; de ipso optima existimatione id oneris* VIII. *kal. Decēbreis in templo primario subiit: quo in loco Rex Romanorū declaratus ac pronuntiatus est. Pridie electionis, Turcici Imperatoris legatus Ibraïmus Strochenius, natione Polonus cū magno comitatu, impedimentísque nō vulgaribus ad Maiestatē Imperatoriam missus Francofurtum noctu in vrbem introiuit hora circiter nona, vt vulgò loquimur, more autē Romano antiquo hora circiter quarta noctis, nō sine ipsius legati stomacho atque indignatione: quia cū hora ferè sexta, vel vt olim Romani horas numerabant, duodecima ad portas vrbis, paulò ante nō absque ratione clausas peruenisset, nona denique intromissus esset. Hoc enim suo Imperatori cōtumeliosum atque ignominiosum esse dicebat. Nam se noctu intromitti nō aliter, ac si esset vel latro, vel aliquis sceleratus. Non ita meritum esse Imperatorē suum de nostro, ad quem tam longè disiunctum honoris ergò legationē amplißimam &*

co

eo quidem tempore cùm vniuersum Imperium vnà esset, miserit. Verumtamē die postero cùm pompam spectasset egredientis è templo primario Imperatoris, itémque Romanorum Regis recens creati, aliorúmque Principum togatorum, placatus est, séque omnē iniuriæ memoriam ex animo deleuisse ostendit. V. *kal. Decēbreis in aulam Imperatoris, quò & Principes Imperij conuenerant, arcessitur. Oratione ante habita literas Maiestati ipsius induciarū reddit. Dono autē dat duos cyathos crystalli natiui, Equum Turcicum, & postremò quatuor Camelos. Die Diui Andreæ, Rex in primario templo inauguratur, spectante Regina, vnà cū suis serenissimis liberis. Nondum pius Imperator se satis fecisse Reip. existimabat, peractis duabus coronationibus trimestri spatio: tertiam quoque quæ restabat Hūgaricam nempe absoluendā ratus est, vt demum quietiore animo priuatā vitam agere posset, quæ tamen Maiestati eius non contigit. Decēbri idcirco mense Francofurto discedit, pérque vrbes Rhenanas Friburgum Brisgoiæ petit, inde exacto concilio, quod Alsatis indixerat, per agrū Constantiensem Oenipōtem mense Februario anno* CIↃ IↃ LXIII. *venit. Quāobrē Oenipontem adierit, Cōcilium Tridentinū in causa fuisse quidam affirmabant, cui si vicinus Imperator esset, eò celerius ad finem perduceretur. Etsi Oeniponti Maiestas ipsius optimè valeret, & partim venationibus, partim filiarum, ac nepotum ex filio* MAXIMILIANO *iucūdo aspectu & colloquio sese oblectaret: tamen videbatur indies deterius se habere. Nō enim fieri poterat vt alioqui imbecillum illud corpusculum, tenerū & confectum multiplicibus cu-*

ris diutius in suo vigore manere posset. Nec amplius post discessũ ab Oeniponte eius Maiestas equo insidẽs à quoquam visa est propter corporis imbecillitatem. Cœli quoque mutatione de viribus nonnihil diminutũ videbatur. Oeniponti inuiserant eandem Maiestatem Illustrissimus Gulielmus Dux Mãtuæ, Gener eius cum coniuge, altera itẽ filia Bauariæ Ducissa: & paulò antè amplissimus Karolus Cardinalis Lotharingus. Sexto fermè mense Oeniponti exacto incolumis, recta secundo flumine Oeni, in Hungariam ad comitia quæ ante mensem indixerat vnà cũ filio KAROLO *Archiduce contẽdit. In ipso discessu filiabus dulcissimis postremũ vale dixit, illę rursum lacrymis oppletis suauissimũ parentẽ honorificè resalutant, quẽ se non amplius fortasse visuras præsagiebant, vt & accidit: deducunt parentẽ per hortum vsque ad ripã fluminis. Neque Imperator absque lacrymis à filiabus carissimis auelli poterat: quinetiam nobis spectatoribus hic digressus mœstissimus, mœrorem quendam incussisse videbatur, nedum vnico parenti à liberis suis discedẽti. In itinere diuerterat Imperator ad oppidũ Vassemburgum in ripa Oeni fluminis situm, ex ditione Ducis Bauariæ, ad quod oppidum Bauariensis atque Virtembergensis Duces honoris ergò aduentum eius Maiestatis in portu à prandio statim vsque ad summã vesperam operiebantur. Postridie ex oppido subductis nauibus iterũ se itineri accinxit, & septimo die Viennam venimus. Vix autem trium milliarium interuallo ab vrbe eramus cum Imperatore, Ecce* MAXIMILIANVS *obuiàm parenti ad tria milliaria germanica actuaria naui cũ paucis comitibus vectus venit,*

nit, patrísque fœlicem aduentum non oratione solùm gratulatoria, sed etiam ipsis gestibus gaudio plenis, celebrat. Non totum bimestre Viennæ exegit: vnde secundo flumine Danubij Pisonium sub initium mensis Septẽbris Imperator eò se cõtulit, quo MAXIMILIANVM *paucis antè diebus magna multitudine equitum Bohemicorũ, Austriacorum, & aliorum prouincialium comitatum præmiserat. Fuêre omnes Hungarici ordines Maiestatibus eorum obedientes, & se quisque in excipiendis tàm Imperatoria quàm Regia Maiestatibus aduenietibus officiosum præbuit, eámque quam potuit ac debuit, reuerẽtiam exhibuit. Coronatione eodẽ mense fœliciter expedita, duos nepotes ex filio* ADOLPHVM & ERNESTVM *Pisonio in Hispaniam,* MAXIMILIANVM *verò in Morauiam illinc in Silesiã mittit, vbi ipsemet interesse cupiebat, si per valetudinẽ licuisset, quæ indies ingrauescebat. Imperator autem Viennam aduerso flumine vectus redit. Ineunte anno Seruatoris nostri* CIↃ IↃ LXIIII. *in quo beneficio Dei iam sumus, paulatim vires eius Maiestatẽ laborantem febri, quæ subinde recurreret deficere incipiebant. Nec amplius publicis negotiis procurandis operam nauare poterat, quæ omnia etsi in filium, postquã rediisset ex Bohemia, reiecerat, nihilominus tamen eius Maiestatis nomine omnia gerebantur. Sæpenumerò prædicebat in suis doloribus se mortem obiturum, quam cupidè expeteret. Perpetuos gemitus edidit, vt iam tandẽ tot laboribus perfunctus, filij Dei conspectu frui liceret. Misit multas alias voces maximè pias paululò ante mortem in lectulo decumbens, Christiano principe dignas, inter quas se paratum*

ratum

ratum esse parêre voluntati diuinæ, & quidem se ex his ærumnis ad illam perpetuam vitam liquidissimæ voluptatis plenam cum incredibili lætitia migrare velle dicebat. Quod verò ad conscientiam bene actæ vitæ attinet, qua nihil certè potiùs ducebat, se nullius cuiquam illatæ iniuriæ sibi esse conscium, aut si quis sit, quem iniustè læserit, id non sua voluntate, sed suorum culpa factum fuisse. Ideo subinde iterabat se pura conscientia in conspectũ Dei breui compariturũ. Vnum igitur supra sexagesimũ ætatis suæ annũ, cùm fœliciter cõfecisset atq; inter filios hæreditarias prouincias optimè distribuisset, ex hac familia nonus Imperator, Viennæ VIII. kalend. Augusti, qui dies erat festus Iacobi Apostoli, placidè moritur, toti Reip. Christianæ sui desiderium relinquens. Quamuis igitur optimus Imperator nobis ereptus sit, tamen quoniam & ipse munus debitum naturæ persoluit, & nobis loco parentis filius Cæsar generosissimus atque erga omnes suos singulari beneuolentia affectus reliquus est: gratias agamus Deo, solemúrque nos, precemur denique Deum immortalem, qui est pater Domini nostri IESV CHRISTI, vt Maiestati ipsius suo sancto Spiritu adsit, gubernatióque Romani Imperij primùm Deo grata, deinde Reipub. Christianæ vtilis ac salutaris esse queat.

DIXI.